

Prensa

Punts de fuga. Relats d'empoderament de dones i nenes d'origen migrant

L'exposició "**Punts de fuga**", nova proposta de la **Direcció General de Difusió** que es pot visitar a la sala 2 de **Palau Robert** fins l'1 de juny, pretén repensar el concepte d'empoderament de gènere, a la vegada que interpel·la les idees preconcebudes sobre els processos d'inclusió viscuts per les nenes i les dones d'origen migrant. Treballada en base a la recerca ReIncluGen (Horizon Europe-RIA) i finançada per la Comissió Europea, l'han comissariat **Laia Narciso** (Doctora en Antropologia Social i Cultural, professora i coordinadora del Grup EMIGRA) i **Nicolas Hermansen** (Artista multidisciplinari i professor a l'Institut del Teatre)

Plantejament

En relació amb les dones i les nenes d'origen migrant, l'empoderament acostuma a estar associat a accions que en busquen l'adaptació a la cultura del país d'acollida, o bé impulsat des d'una idea única i homogènia d'elles, com a persones passives, sense veu ni lideratge.

Tot i que sabem que les dones i les nenes d'origen immigrant tenen un rol clau en l'esfera econòmica i social, des d'aquestes creences, "que s'empoderin" seria l'única manera d'assegurar-ne la contribució plena a la societat on viuen. La inclusió social es tenyeix d'utilitarisme i el procés d'empoderament es concep com a mitjà per al desenvolupament econòmic i social, i no com a fi en si mateix.

"Punts de fuga" no pretén ser una exposició documental ni un cúmul d'històries personals. Posa el focus en les experiències rellevants referides per les dones i les nenes d'origen migrant, la seva heterogeneïtat i agència.

Prensa

Organització: camins narratius

El projecte expositiu s'organitza en dues sales. La primera introdueix al públic a la temàtica i evidencia els discursos hegemònics i els estereotips sobre aquestes dones i nenes. El pas a la segona suposa entrar en la vida de les dones, les seves experiències i reflexions al voltant de l'empoderament.

A partir del disseny de descentralització de l'aspecte visual, l'equip artístic proposa crear una exposició multimodal basada en el concepte de camins dramàtics oberts amb l'objectiu de generar un espai d'exploració en la que les narratives es desenvolupin de manera no jeràrquica. Aquesta proposta respon a la necessitat d'allunyar-se de les estructures tradicionals d'exposicions fotogràfiques, on sovint hi ha un recorregut o un discurs central imposat, i crear un entorn més obert i dinàmic. L'objectiu principal és que el públic tingui l'oportunitat de traçar el seu propi camí a través de diferents mòduls, cadascun d'ells relacionat amb una de les experiències derivades de l'anàlisi i recerca de l'equip científic.

Els mòduls constitueixen el nucli de l'exposició i estan dissenyats amb la intenció de proporcionar una articulació fluida de l'espai. Això significa que no existeix un punt de partida ni una conclusió predeterminada, sinó que cada mòdul ofereix la possibilitat de ser explorat de manera independent i en qualsevol ordre, evitant així que una temàtica en particular adquireixi una posició central o predominant. Aquesta estructura respon a la voluntat de trencar amb les narratives jeràrquiques i lineals, reflectint de manera més oberta la diversitat i la complexitat del concepte d'empoderament.

Cada mòdul pot contenir una combinació d'elements que apel·len a diversos sentits, generant una experiència multi-sensorial per als visitants. Aquests elements poden incloure objectes, fotografies, estacions d'escolta, i fins i tot

Prensa

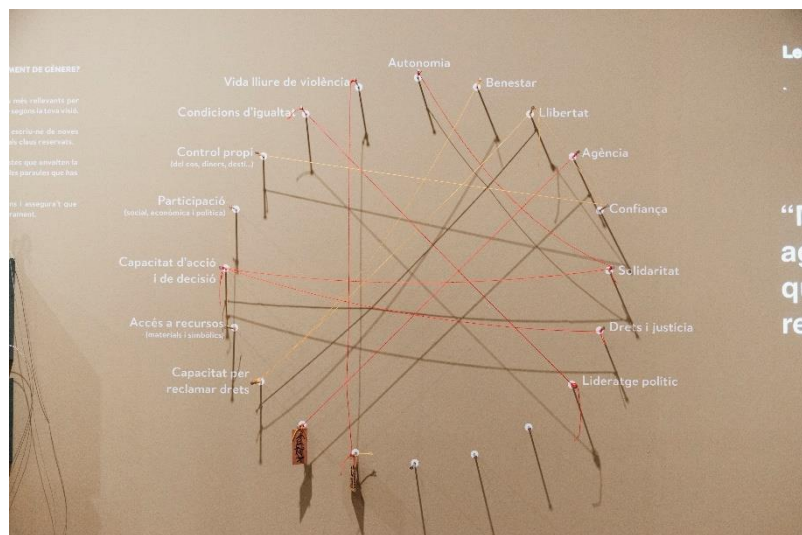
elements tàctils que generalment són vinculats a la memòria i l'experiència emocional, i, per tant, ofereixen una oportunitat única per a explorar noves formes de narració que transcendeixen la simple observació visual. L'ús de diferents mitjans sensorials permet ampliar les formes de comprensió i d'interacció amb els resultats científics. Això facilita un acostament de diferents capes i empàtic amb les experiències representades.

El caràcter descentralitzat de l'exposició es reflecteix no només en la forma en què el públic pot interactuar amb els mòduls, sinó també en la manera com l'espai s'articula i es percep. Cada mòdul, a través de la seva pròpia disposició i contingut, construeix una narrativa independent però interconnectada amb la resta, oferint múltiples punts d'entrada i de sortida a l'experiència global. Aquest enfocament evita la imposició d'un relat unificat o una jerarquia temàtica, i permet al públic crear el seu propi recorregut basat en les seves pròpies decisions.

D'aquesta manera, l'exposició es converteix en una experiència participativa i personalitzada. Cada visitant traça el seu propi camí, construint així una narrativa que portí a una re-definició personal del concepte d'empoderament.

Cartografia

El concepte d'empoderament de gènere és un eix central en les polítiques d'equitat i justícia social. Darrerament, trobem aquest terme a programes, projectes, estratègies i tot tipus d'accions. Tanmateix, sembla que la seva propagació l'ha convertit en un calaix de sastre, i ha donat lloc a usos inconsistents, contradictoris o, fins i tot, buits de contingut. Això ha generat confusió sobre quins són els components fonamentals d'aquest concepte, com aplicar-lo en mesures i pràctiques reals a diferents contextos, així com quin tipus d'intervencions caldria promoure i avaluar.

Prensa

Proposem un esbós de cartografia, sense pretensions d'exhaustivitat ni linealitat temporal, sinó amb algunes claus per aclarir les confusions existents, identificar les diferències entre els diversos enfocaments i aplicacions, i facilitar, així, una possible re-definició pròpia del concepte.

Els orígens del concepte d'empoderament es poden rastrejar en diversos moviments socials des de la dècada dels anys 60 del segle XX. Tot i que molts d'aquests moviments no es refereixen directament al terme, sí que assenyalen els impactes de les estructures de poder sobre determinats grups de població i proposen formes per revertir-los.

Metodologia

"Punts de fuga" sorgeix d'un procés de recerca que ha implementat una metodologia etnogràfica, comparativa i col·laborativa, realitzada amb tres entitats de la societat civil que treballen amb dones i nenes d'origen migrant a Catalunya, com a part del projecte europeu ReIncluGen - RIA, finançat per la UE.

Amb l'objectiu de revelar les perspectives, les definicions i les experiències de les dones i les nenes d'origen migrant sobre l'empoderament de gènere s'ha realitzat una selecció heterogènia de 30 participants.

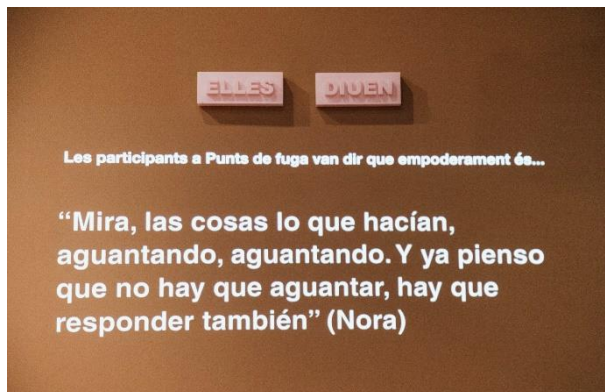
El treball amb les dones ha inclòs l'elaboració d'històries de vida i entrevistes en profunditat sobre les seves experiències associades a l'empoderament i les barreres que troben per a la inclusió social.

El diàleg s'ha impulsat amb el suport de fotografies que elles mateixes han aportat. A partir d'una reflexió conjunta sobre cada procés s'ha realitzat una sessió de cocreació fotogràfica, amb el suport d'un equip de fotògrafes. Tot el procés s'ha analitzat i anonimitzat. Cada participant ha donat el seu consentiment sobre quin material es presentarà a l'exposició. A partir d'aquest material neix "Punts de fuga".

Experiències

Per repensar el concepte d'empoderament de gènere des del punt de vista de les nenes i dones d'origen migrant, ha resultat revelador reflexionar sobre les idees implícites que emergeixen dels seus relats de vida. A la sala 2 presentem elements que, més enllà de les definicions explícites, mostren experiències i condicions prèvies que les dones descriuen en els seus relats com a rellevants per iniciar o assolir una experiència emancipadora.

Prensa

Les seves percepcions sobre l'empoderament es correlacionen amb la seva situació de vida prèvia i les condicions d'inclusió social que viuen. En moltes ocasions, els relats emergeixen per contrast i resistència a processos que semblen extreure-les de la condició plena de persona, en tant que dona o en tant que d'origen estranger.

Les narratives de les dones han reiterat algunes experiències que han produït en elles sentiments que evocuen l'empoderament o l'emancipació.

Per a elles, **la migració** ha suposat, a més d'un projecte familiar, un projecte propi de cerca de drets civils i llibertats. També de “realitzar-se com a persona”, “experimentar”, “conèixer altra gent”, escapar de mandats de gènere i del control social, i generar ingressos propis que permetin la presa de decisions. Tot això són assoliments dels quals les dones diuen sentir-se orgulloses.

La construcció d'un **projecte propi** que garanteixi l'autonomia econòmica és per a moltes una experiència d'empoderament, ja sigui emprenent o consolidant una feina estable. Les més joves destaquen la satisfacció de seguir una trajectòria educativa que els permeti complir les seves aspiracions, i sovint són pioneres en els estudis post-obligatoris dins la seva família.

La **maternitat transnacional**, en relació amb l'empoderament de gènere, presenta una sèrie de contradiccions: des del que significa “deixar-ho tot” incloent-hi els fills, per posar-los com a prioritat fins a enfrontar-se als mandats de gènere i a “l'anomalia” de ser una mare migrant. També inclou els reptes de la gestió de la criança des del país de destí i el fet de “donar-ho tot”, que per a algunes dones suposa, al seu torn, invertir tota l'energia i els recursos en la família, la qual cosa anul·la completament les seves pròpies necessitats individuals.

Les dones senten també orgull i empoderament en la cura de familiars i relacions significatives, especialment quan eviten que altres visquin experiències negatives similars o quan esdevenen referents per a qui afronta situacions ja superades.

Finalment, s'ha identificat com a experiència empoderadora aconseguir, durant els processos d'integració, **conciliar les múltiples identitats** i elaborar un sentiment de pertinença propi incloent-hi “ser d'allà i d'aquí”. Per fer-ho, han

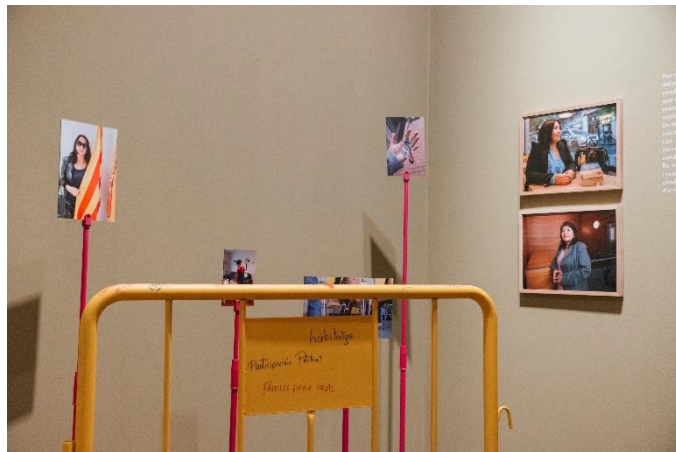
Prensa

resistit les representacions que les situen en l'alteritat i han superat un context hostil de racisme, principalment en les seves experiències escolars, en els intents d'inserció laboral o de buscar pis, i a l'espai públic.

Altres idees:

Els relats de les dones han fet evident que els processos d'empoderament requereixen condicions prèvies per poder plantejar-se.

Algunes de les dones troben **barreres a la inclusió social**, com poden ser la ciutadania, la llengua, l'accés a l'educació o la homologació de títols, l'accés a l'habitatge entre altres.

Moltes de les dones que han participat en el procés de recerca han relatat experiències de **violència de gènere**. En aquesta situació, resulta gairebé impossible emprendre processos d'empoderament a altres esferes o àmbits, com ara l'econòmic, el laboral, el social i el polític. Tampoc és possible assolir el que podria considerar-se el resultat de l'empoderament: arribar a desenvolupar el sentit de vida pròpia o un sentiment de benestar global.

La mostra és d'accés lliure i gratuït.

CRÈDITS EXPOSICIÓ

Comissariat: Laia Narciso i Nicolas Hermansen

Equip de recerca: Charo Reyes, Gaby Poblet, Sílvia Carrasco i Laia Narciso (Coord.)

Equip artístic: Sara Farré, Mireia Sintès i Nicolas Hermansen (Coord.)

Producció i muntatge expositiu: Intervento

Fotografies: Mireia Bordonada (MiRu), Loreley Ritta i les participants del projecte ReIncluGen

Prensa

Fotografies “Conferencia Mundial sobre la Dona”: Europa Press

Vídeo “China: protesters at world women’s conference demand less talk and more action”: ReutersScreenocean

Amb la participació de l’equip ReIncluGen (UE Horizon-RIA, núm. 101093987): Universiteit Antwerpen (UA), Bèlgica / Empact, Bèlgica / Kunlabora, Bèlgica, Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR), Països Baixos / Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), Espanya / Fundación Interred, Espanya / Synyo GmbH (Synyo), Àustria / Orient Express, Àustria / Università Degli Studi Di Trento (UniT), Itàlia / La Strada Der Weg, Itàlia / Uniwersytet Warszawsky (Uniwersaw), Polònia, Fundacja Feminoteka, Polònia.

Agraïments: A totes les dones i nenes que han participat de manera desinteressada a la recerca ReIncluGen, i a les entitats que ens han donat accés a elles i al seu dia a dia.

Nota: El procés de creació de l’exposició ha seguit els principis de Recerca i Innovació Responsable (RRI). Els noms de les participants han estat anonimitzats amb pseudònims per preservar la seva identitat. Les participants han donat el seu consentiment per participar de manera voluntària i tot material exposat vinculat a elles, incloent les fotografies, els vídeos els textos i els talls d’àudio han estat acordats amb les participants durant totes les fases del projecte de recerca i de creació de l’exposició.